Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Investițiile publice în infrastructura energetică ca parte a soluției la problemele climatice”

(aviz din proprie inițiativă)

(2022/C 486/10)

Raportor: **Thomas KATTNIG**

Coraportor: **Lutz RIBBE**

Decizia Adunării Plenare	20.1.2022
Temei juridic	Articolul 52 alineatul (2) din Regulamentul de procedură
	Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională
Data adoptării în secțiune	7.9.2022
Data adoptării în sesiunea plenară	22.9.2022
Sesiunea plenară nr.	572
Rezultatul votului	
(voturi pentru/voturi împotrivă/abțineri)	162/7/8

1. **Concluzii și recomandări**

1.1. Consecințele crizei climatice afectează semnificativ Europa și întreaga lume. Cu toate că posibilitățile disponibile de adaptare efectivă la schimbările climatice au sporit în ultimii ani, specialiștii atrag atenția asupra unei mobilizări insuficiente a mijloacelor financiare, a unei implicări prea limitate a cetățenilor și a sectorului privat, precum și a lipsei de leadership politic.

1.2. Pentru satisfacerea cererii crescânde de energie electrică și pentru atingerea obiectivelor climatice, se impun dublarea investițiilor în rețeaua de energie electrică, pentru ca acestea să ajungă la 55 de miliarde EUR anual, și majorarea la 75 de miliarde EUR pe an a fondurilor pentru crearea unor capacități de producție nepoluante ([1]). În acest context, au un rol important investițiile publice în sisteme energetice inteligente și regenerabile, precum și în infrastructura de stocare, care să garanteze securitatea aprovizionării cu energie, combaterea sărăciei energetice, prețuri accesibile și crearea de locuri de muncă.

1.3. CESE sprijină propunerile Comisiei de a accelera și raționaliza procedurile de autorizare pentru energia din surse regenerabile și de a defini așa-numitele „zone pretabile dezvoltării” proiectelor de producere a energiei din surse regenerabile pentru astfel de proiecte. Aici există un potențial semnificativ pentru o tranziție energetică mai rapidă. Este cu atât mai important să se definească cât mai concret ce simplificări se aplică în așa-numitele „zone pretabile dezvoltării” proiectelor de producere a energiei din surse regenerabile.

1.4. Legislația europeană în domeniul energiei nu recunoaște protecția climei drept un obiectiv al reglementărilor în materie de rețele. În consecință, și pentru autoritățile naționale de reglementare este dificil să creeze stimulente pentru transformarea, extinderea și modernizarea rețelelor de distribuție a energiei electrice care să îndeplinească cerințele neutralității climatice.

1.5. În ceea ce privește viitoarea organizare a sistemelor și infrastructurilor energetice, CESE a subliniat în repetate rânduri că toții consumatorii – gospodăriile, întreprinderile și comunitățile energetice – trebuie să fie implicați activ în dezvoltarea unor sisteme energetice inteligente și că trebuie să se ofere stimulente pentru ca societatea civilă să poată participa la tranziția energetică, dar și contribui la finanțarea ei.

([1]) Aceasta este concluzia la care a ajuns Eurelectric, o organizație interprofesională din domeniul energiei electrice.

1.6. Rata investițiilor publice ale UE în tehnologiile pentru o energie curată necesare pentru decarbonizare este cea mai scăzută în comparație cu alte economii majore, ceea ce afectează competitivitatea UE. De la începutul liberalizării, evoluția investițiilor întreprinderilor din domeniul energiei electrice este în declin. Această diminuare a investițiilor a condus la blocaje de aprovizionare și frânează extinderea surselor regenerabile de energie. Prin urmare, CESE sprijină propunerea Comisiei de a utiliza planurile de redresare și Mecanismul de redresare și reziliență, precum și finanțarea suplimentară din Fondul de coeziune pentru dezvoltarea regională și fondul politicii agricole comune pentru punerea în aplicare a planului REPowerEU.

1.7. Organizarea și reglementarea pieței trebuie să fie adaptate la noile realități ale energiilor regenerabile care vor prevala în viitor (inclusiv o producție mai descentralizată și un consum sporit la locul de producție), să creeze condițiile necesare pentru diferiții actori și să asigure o protecție adecvată a consumatorilor. CESE salută intenția Comisiei de a verifica opțiunile de optimizare a structurii pieței energiei electrice și insistă asupra efectuării unor evaluări ale pieței, în care să se analizeze comportamentul tuturor actorilor potențiali de pe piața energiei electrice și structura pieței energiei electrice. În orice caz, CESE subliniază importanța unei evaluări cuprinzătoare a impactului înainte de prezentarea oricărei propuneri.

1.8. CESE pledează din nou pentru o „regulă de aur” pentru investițiile publice, în scopul de a proteja productivitatea și baza socială și ecologică pentru bunăstarea generațiilor viitoare.

1.9. Finanțările mixte cu implicarea unor investitori privați reprezintă o opțiune numai dacă se garantează că procedura de achiziții este transparentă și că ea nu implică costuri suplimentare nejustificate pentru autoritățile publice în comparație cu finanțarea publică. Trebuie să existe transparență deplină cu privire la costurile suplimentare justificate. Este cu atât mai important ca astfel de modele de finanțare mixtă să definească în mod clar drepturile și obligațiile, să clarifice aspectele legate de răspundere și să prevadă un sistem eficient și rapid de soluționare a conflictelor pentru a evita costurile suplimentare pe termen lung și situațiile defavorabile în materie de răspundere.

1.10. CESE subliniază că „tranziția justă” nu se referă numai la finanțarea tranziției. Ea are drept obiectiv, de asemenea, să creeze condiții de muncă decente, locuri de muncă de calitate și securitate socială și să mențină competitivitatea întreprinderilor europene, necesitând măsuri specifice la toate nivelurile, îndeosebi la nivel regional.

1.11. CESE este convins că trebuie avute în vedere, în special, definirea extinderii rețelelor drept interes public major, considerarea protecției climei drept obiectiv al reglementării și, în general, o mai bună sincronizare în ce privește planificarea energiei din surse regenerabile și a rețelei de energie electrică. Sunt necesare în acest sens dispoziții concrete de drept european.

1.12. Evoluțiile din ultimul deceniu, provocările legate de extinderea rețelei, creșterea masivă a prețurilor la energie, pericolul atacurilor cibernetice și nu în ultimul rând războiul din Ucraina evidențiază clar miezul problemei, și anume întrebarea: sub controlul cui se vor afla în viitor infrastructurile esențiale, cum ar fi rețeaua energetică? Prin urmare, există un interes public major care, în mod logic, ar face necesară deținerea infrastructurii de către o autoritate publică care să îndeplinească o obligație de serviciu public și să elimine inegalitățile existente.

1.13. Aspectul avantajelor și dezavantajelor proprietății publice și private și/sau al finanțării private a infrastructurii energetice pentru o piață a energiei funcțională este fără îndoială important și ar trebui analizat în cadrul evaluării planificate de Comisie a opțiunilor de optimizare a structurii pieței energiei. Rezultatele unei astfel de analize pot servi drept instrument decizional valoros pentru statele membre, care sunt responsabile pentru luarea deciziilor cu privire la proprietatea publică sau privată asupra infrastructurilor energetice. În opinia CESE, energia electrică nu este doar un bun strategic esențial pentru întreaga economie a UE, ci și un bun public. Prin urmare, CESE solicită Comisiei Europene să analizeze în detaliu impactul și consecințele întregului proces de privatizare și liberalizare a sectorului energetic european în ceea ce privește stabilitatea sa, fiabilitatea aprovizionării și funcționarea pieței energiei electrice și să transpună rezultatele într-un proces de reconfigurare a întregului sector energetic, inclusiv în ce privește opțiunile de consolidare a rolului sectorului național și al celui public.

2. **Context**

2.1. Consecințele crizei climatice sunt resimțite de pe acum de miliarde de oameni în lumea întreagă, dar și de ecosisteme, după cum reiese din ultimele rapoarte ale Grupului interguvernamental privind schimbările climatice (IPCC), deși creșterea temperaturii nu a atins încă obiectivul de 1,5 grade convenit la Paris. Deosebit de problematic este faptul că sistemele și grupurile cele mai afectate de caniculă, secetă, inundații, boli, lipsa apei și a hranei dispun de multe ori de cele mai puține resurse pentru gestionarea acestor probleme.

2.2. În ultimii ani există tot mai multe opțiuni de adaptare eficace la schimbările climatice. Totuși, măsurile puse în aplicare și planificate în multe părți ale Europei nu sunt satisfăcătoare. Specialiștii atrag atenția asupra unei mobilizări insuficiente a mijloacelor financiare, a unei implicări prea limitate a cetățenilor și a sectorului privat, precum și a lipsei de leadership politic.

2.3. Faptul că în acest moment, pe fondul războiului din Ucraina, în Europa sunt mobilizate rapid fonduri importante în scopuri militare creează temerea că s-ar putea angaja mijloace financiare în aceste scopuri, ceea ce ar putea duce la întârzieri în ceea ce privește protecția climei. Prin urmare, CESE salută măsurile și instrumentele anunțate de Comisie în Planul REPowerEU ([2]) de reducere a dependenței UE de combustibilii fosili, în special cei din Rusia, prin luarea de măsuri de economisire a energiei, accelerarea tranziției către energia din surse regenerabile, promovarea diversificării furnizorilor și unirea forțelor pentru a realiza un sistem energetic mai rezilient și o veritabilă uniune energetică.

2.4. Pentru a se îndeplini obiectivele climatice, capacitatea de energie din surse regenerabile trebuie mai mult decât dublată. Deja în prezent, în țări mari, cum ar fi Germania, costul energiei electrice ecologice care nu poate fi utilizată sau transportată și a cărei producție trebuie, astfel, limitată, se ridică la câteva sute de milioane de euro pe an. Această pierdere economică va crește de mai multe ori dacă rețelele de energie electrică și capacitățile de stocare nu se extind rapid, îmbunătățind în același timp posibilitățile de utilizare a energiei electrice la fața locului. Este important ca, în procesul de organizare și reglementare a rețelelor, dezvoltarea rețelelor energetice să fie aliniată la obiectivul neutralității climatice. Rețelele de distribuție joacă un rol esențial în acest sens din cauză că la ele sunt conectate majoritatea instalațiilor de energie din surse regenerabile.

2.5. Pentru îndeplinirea acestor cerințe, se impune dublarea investițiilor în rețeaua de energie electrică, pentru ca acestea să ajungă la 55 de miliarde EUR anual, și majorarea la 75 de miliarde EUR pe an a fondurilor pentru crearea unor capacități de producție nepoluante ([3]). În acest context, CESE subliniază valoarea adăugată a propunerilor Comisiei privind procedurile rapide de autorizare a proiectelor privind energia din surse regenerabile și stabilirea unor zone pretabile dezvoltării proiectelor de producere a energiei din surse regenerabile pentru astfel de proiecte. CESE sprijină accelerarea și simplificarea procedurilor de autorizare a energiei din surse regenerabile. O atenție deosebită trebuie acordată rețelelor de distribuție, deoarece în acestea ajunge, de regulă, energia din surse regenerabile.

2.6. În acest context, au un rol important investițiile publice în sisteme energetice inteligente și regenerabile, care să garanteze securitatea aprovizionării cu energie, combaterea sărăciei energetice, prețuri accesibile și crearea de locuri de muncă. Transformarea ecologică definită în Pactul verde european va avea fără îndoială efecte enorme asupra ocupării forței de muncă în sectoarele energetice care generează un nivel ridicat de emisii de CO_2. În același timp, prin extinderea rațională a investițiilor publice în sisteme energetice neutre din punct de vedere climatic apar locuri de muncă noi și variate. Aceste evoluții impun o marjă de manevră bugetară corespunzătoare, prin redefinirea cadrului bugetar, așa cum a propus CESE în avizul din proprie inițiativă pe tema „Redefinirea cadrului bugetar al UE pentru o redresare durabilă și o tranziție justă” din octombrie 2021.

2.7. Până în acest moment, legislația europeană în domeniul energiei nu recunoaște protecția climei drept obiectiv al reglementărilor în materie de rețele. În consecință, și pentru autoritățile naționale de reglementare este dificil să creeze stimulente pentru transformarea, extinderea și modernizarea rețelelor de distribuție a energiei electrice care să îndeplinească cerințele neutralității climatice.

([2]) Planul REPowerEU, COM(2022) 230 final.
([3]) Aceasta este concluzia la care a ajuns Eurelectric, o organizație interprofesională din domeniul energiei electrice.

2.8. În ceea ce privește viitoarea organizare a sistemelor și a infrastructurilor energetice, CESE a subliniat în repetate rânduri că toți consumatorii – gospodăriile, întreprinderile și comunitățile energetice – trebuie să fie implicați activ în dezvoltarea unor sisteme energetice inteligente. Din păcate, în acest sens nu au fost formulate inițiative clare, ci doar unele promisiuni. CESE solicită crearea, în cele din urmă, de stimulente pentru activarea prosumatorilor, a comunităților de energie din surse regenerabile sau a comunităților de energie ale cetățenilor, astfel încât societatea civilă să poată participa la tranziția energetică, iar consumatorii să aibă posibilitatea de a participa activ pe piață. Astfel se poate atenua și problema costurilor tot mai mari pentru limitarea producției de energie din surse regenerabile ca urmare a congestionării rețelei.

2.9. CESE se declară în favoarea unei adaptări mai bune a regulilor UE privind rețelele energetice transeuropene (TEN-E) la obiectivele Pactului verde, care include în special decarbonizarea sistemului energetic, tranziția către neutralitatea climatică, dezvoltarea de surse regenerabile de energie, eficiența energetică și prevenirea riscului de sărăcie energetică. Întrucât rețelele energetice asigură un rol esențial în echilibrarea, reziliența și dezvoltarea sistemului energetic, CESE solicită ca regulamentul să se înscrie mai clar într-o dinamică de integrare a sistemului energetic, pentru a se promova orice formă de energie fără emisii de carbon și pentru a se preveni orice formă de dezintegrare. În acest context, trebuie salutată inițiativa luată de Consiliu și de Parlamentul European de a considera că, pe lângă energia din surse regenerabile, și rețelele de distribuție sunt de „interes public major”.

2.10. Creșterile actuale de prețuri constituie o povară pentru cetățenii europeni și pentru întreprinderi. CESE constată cu regret că, în trecut, solicitarea sa de reducere a dependenței strategice ([4]) de terți nefiabili nu a fost transpusă în acțiuni de către liderii politici, ba chiar, dimpotrivă, această dependență a crescut. Rusia este cel mai mare exportator de petrol, gaze naturale și cărbune în UE, iar multe centrale nucleare sunt dependente de barele de combustibil și tehnologiile rusești. Criza actuală a prețurilor la energie ar fi putut afecta mult mai puțin cetățenii și întreprinderile europene, dacă Europa ar fi redus deja importul de combustibili fosili, așa cum a promis. Prin urmare, CESE salută eforturile prezentate în planul REPowerEU pentru reducerea rapidă a acestei dependențe, în special de Rusia. CESE sprijină eforturile instituțiilor UE și ale statelor membre de a aborda în mod eficient problema prețurilor, în conformitate cu Comunicarea din octombrie 2021, cu Comunicarea privind piața energiei electrice – COM(2022) 236 final – și cu instrumentele oferite de cadrul temporar privind ajutoarele de stat.

2.11. În contextul actual, CESE atrage din nou atenția asupra faptului că nu trebuie să se aibă în vedere în principal o diversificare a dependențelor, ci, pe cât posibil, „independența și autonomia energetică strategică”. Sursele regenerabile de energie și hidrogenul vor fi o forță motrice în cadrul procesului de decarbonizare, iar producția lor ar trebui să aibă loc, pe cât posibil, în UE.

2.12. GNL este în prezent un substitut pe termen scurt și mediu pentru gazele naturale rusești în unele regiuni, alături de măsuri semnificative de economisire a energiei. Pe termen lung, hidrogenul ecologic este o opțiune compatibilă cu obiectivele privind clima, dacă este disponibil în cantități suficiente și la un preț rezonabil. Cât timp Europa nu poate produce pe cont propriu volumul întreg de gaze necesar – ceea ce este evident în cazul GNL, în timp ce, în cazul hidrogenului, independența de importuri este încă posibilă – trebuie desprinse învățămintele corecte din catastrofa rusească. CESE atrage atenția că Europa trebuie să fie deosebit de atentă, în cazul resurselor menite să înlocuiască gazul rusesc, la efectele acestora asupra mediului și la noi dependențe de țări terțe care nu împărtășesc valorile europene, cum ar fi democrația și respectarea drepturilor omului și a statului de drept.

2.13. Rata investițiilor publice ale UE în tehnologiile pentru o energie curată, care sunt necesare pentru decarbonizare, este cea mai scăzută în comparație cu alte economii majore, ceea ce afectează competitivitatea mondială a UE. În plus, Curtea de Conturi Europeană avertizează că strategia REPowerEU nu ar putea mobiliza suficiente fonduri. Prin urmare, CESE sprijină propunerea Comisiei de a utiliza planurile de redresare și Mecanismul de redresare și reziliență, precum și finanțarea suplimentară din Fondul de coeziune pentru dezvoltarea regională și fondul politicii agricole comune pentru punerea în aplicare a planului REPowerEU.

([4]) Avizul CESE pe tema prețurilor energiei (JO C 275, 18.7.2022, p. 80).

2.14. Efectele războiului din Ucraina sunt considerate în unele state membre ale UE și la nivelul UE drept un impuls final în direcția unei mai mari independențe energetice și neutralități climatice. CESE salută această abordare. Tabloul este însă eterogen: sunt avute în vedere utilizarea mai intensivă a gazului lichid și revenirea la cărbune, ceea ce ar putea însemna un pas înapoi în tranziția energetică. CESE are un punct de vedere critic în acest sens, dar este conștient de faptul că, pe termen scurt, mai multe opțiuni de producere a energiei contribuie, ca măsură de urgență, la securitatea energetică. Prin urmare, pe lângă energia eoliană și solară, este important să se utilizeze marea varietate de surse de energie cu emisii scăzute de dioxid de carbon care sunt compatibile din punct de vedere economic și ecologic cu un sistem energetic. În același timp, solicită mai multe eforturi pentru transformarea ecologică a sistemului energetic.

2.15. Federația Europeană a Sindicatelor din Serviciile Publice a publicat un raport ([5]) care confirmă faptul că liberalizarea sistemului energetic a oferit răspunsuri insuficiente la criza climatică care avansează. Utilizarea pe scară largă a unor alternative practicabile la sursele de energie care emit dioxid de carbon a fost posibilă în mare parte cu ajutorul unor subvenții publice semnificative, și nu prin concurența liberă de pe piață. Raportul arată că, fără schimbarea modelului actual al sistemului energetic din Europa, obligațiile asumate prin Acordul de la Paris nu vor putea fi îndeplinite.

3. **Observații generale**

3.1. Având în vedere schimbările climatice rapide și criza energetică actuală, sunt necesare într-un timp scurt investiții în infrastructură, pentru a se atinge obiectivul neutralității climatice până în 2050 și a se asigura aprovizionarea cu energie. Simultan, creșterea prețului la energie a evidențiat punctele slabe ale pieței energiei. Trebuie să se pună întrebări fundamentale despre viitorul energetic, care să asigure o aprovizionare cu energie prietenoasă cu mediul, accesibilă ca preț și fiabilă, precum și dreptul la energie. CESE atrage atenția explicit asupra urgenței investițiilor publice pentru îndeplinirea obiectivului de independență energetică de importurile de gaz rusesc și sprijină măsurile propuse de Comisie în planul REPowerEU în acest sens.

3.2. În acest demers trebuie să se aibă în vedere organizarea pieței și reglementarea acesteia, crearea premiselor necesare pentru actori individuali, precum și consolidarea protecției adecvate a consumatorilor. CESE salută intenția Comisiei de a explora opțiunile de optimizare a organizării pieței energiei electrice și ia notă de analiza Comisiei privind piețele energiei electrice și gazelor și de măsurile propuse pentru a aborda prețurile mari la energie, precum și de propunerile de îmbunătățire a rețelelor energetice și a capacităților de stocare și de noile promisiuni de îmbunătățire a accesului pe piață al actorilor mici (prosumatori) și de asigurare a securității aprovizionării.

3.3. Organizarea și reglementarea pieței trebuie adaptate la noile realități ale energiilor regenerabile, care vor fi utilizate cu precădere în viitor – principiile de bază: producție descentralizată și un consum sporit la locul de producție. Însă pentru aceasta trebuie create condițiile necesare pentru diferiții actori și asigurată o protecție adecvată a consumatorilor. Sunt necesare evaluări ale pieței care să analizeze comportamentul tuturor actorilor potențiali pe piața energiei, precum și organizarea acestei piețe. În orice caz, CESE subliniază importanța unei evaluări cuprinzătoare a impactului înainte de prezentarea oricărei propuneri. CESE consideră că este urgentă contracararea prețurilor mari la energie electrică, inclusiv gruparea prețurilor la energie electrică și gaze, care au un impact negativ asupra economiilor statelor membre.

3.4. Mult timp s-a evitat întrebarea: până la ce grad și cu ce mod de organizare a pieței poate fi obținută securitatea aprovizionării cu energie prin mijloace de piață? În principiu, un sistem energetic bazat pe energie din surse regenerabile (produsă în mare parte pe plan intern) promite un grad ridicat de securitate a aprovizionării cu energie. Însă acesta nu va

([5]) *A Decarbonised, Affordable and Democratic Energy System for Europe* („Un sistem energetic decarbonizat, accesibil și democratic pentru Europa”).
https://www.epsu.org/sites/default/files/article/files/Going%20Public_EPSU-PSIRU%20Report%202019%20-%20EN.pdf

apărea de la sine, ci necesită un cadru de reglementare corespunzător. Importante sunt mai ales rețelele inteligente, care transmit semnale clare către milioane de producători și consumatori, pentru ca aceștia să aibă un comportament prietenos cu sistemul, contribuind astfel la securitatea aprovizionării cu energie.

3.5. În ceea ce privește finanțarea proiectelor de infrastructură, regulile bugetare stricte au reprezentat constant, în trecut, principala barieră pentru autoritățile publice. Prin urmare, trebuie să se vizeze exceptarea proiectelor care au legătură cu Pactul verde european, independența energetică și sectorul digital de la reglementările care împiedică astfel de investiții publice. Prin urmare, în conformitate cu avizul său pe tema „Redefinirea cadrului bugetar al UE” ([6]), CESE recomandă aplicarea „regulii de aur” pentru investițiile publice, cu scopul de a se proteja productivitatea și baza socială și ecologică pentru bunăstarea generațiilor viitoare.

3.6. Finanțările mixte cu implicarea unor investitori privați reprezintă o opțiune numai dacă se garantează că procedura de achiziții este transparentă și că aceasta nu implică costuri suplimentare nejustificate pentru autoritățile publice în comparație cu finanțarea publică. Trebuie să existe o transparență deplină în ceea ce privește costurile suplimentare justificate. Un raport al Băncii Europene de Investiții constată că în Europa, de exemplu, contractele în parteneriat public-privat (PPP) din domeniul transporturilor rutiere au fost în medie cu 24 % mai scumpe decât proiectele similare cu finanțare tradițională ([7]). Este cu atât mai important ca astfel de modele de finanțare mixtă să definească în mod clar drepturile și obligațiile, să clarifice aspectele legate de răspundere și să prevadă un sistem eficient și rapid de soluționare a conflictelor pentru a evita costurile suplimentare pe termen lung și situațiile defavorabile în materie de răspundere.

3.7. Comisia subliniază, pe bună dreptate, că investițiile publice pot și trebuie să genereze fonduri private. Comunicarea „REPowerEU” nu acoperă refinanțarea respectivelor fonduri publice. Eliminarea subvențiilor pentru resursele fosile ar fi o abordare pentru organizarea acesteia; impozitarea profiturilor excepționale, care își au originea în criza majoră a petrolului și gazelor și se reflectă în profituri suplimentare enorme, mai ales pentru marile companii petroliere, ar fi o altă abordare. CESE este preocupat de faptul că profiturile extrem de mari ale întreprinderilor energetice, pe de o parte, și acutizarea sărăciei energetice cauzate de exploziile prețurilor la energie, pe de altă parte, reprezintă explozivi sociali periculoși. CESE propune ca aceste profituri să fie reduse cu ajutorul taxelor și să fie transferate sub formă de compensație financiară consumatorilor de energie, de exemplu gospodăriile mai slabe din punct de vedere financiar sau întreprinderile mari consumatoare de energie, și să fie utilizate pentru extinderea producției de energie din surse regenerabile și a infrastructurii de rețea necesare, în special deoarece aceasta este deja discutată sau pusă în aplicare în unele state membre. CESE consideră că, pentru a nu descuraja întreprinderile energetice să investească în soluții cu emisii scăzute de dioxid de carbon, o astfel de impozitare ar trebui să fie definită cu multă sensibilitate. CESE solicită Comisiei să propună fără întârziere măsurile necesare.

3.8. Rostul infrastructurii este înainte de toate ca ea să funcționeze, nu să transporte energie electrică din punctul A în punctul B ca scop în sine, generând astfel venituri în continuu. Evoluțiile din ultimul deceniu, provocările legate de extinderea rețelei, creșterea masivă a prețurilor la energie, pericolul atacurilor cibernetice și nu în ultimul rând războiul din Ucraina evidențiază clar miezul problemei, și anume întrebarea: sub controlul cui se vor afla în viitor infrastructurile esențiale, cum ar fi rețeaua energetică? Prin urmare, există un interes public major care, în mod logic, ar face necesară deținerea infrastructurii de către o autoritate publică care să îndeplinească o obligație de serviciu public și să elimine inegalitățile existente.

3.9. CESE subliniază că „tranziția justă” nu se referă numai la finanțarea tranziției. Ea are drept obiectiv, de asemenea, să creeze condiții de muncă decente, locuri de muncă de calitate și securitate socială și să mențină competitivitatea întreprinderilor europene, necesitând măsuri specifice la toate nivelurile, îndeosebi la nivel regional. Alți factori-cheie pentru o tranziție justă sunt rolul activ și de organizare al sectorului public și garantarea participării democratice a partenerilor sociali la toate nivelurile.

([6]) Avizul Comitetului Economic și Social European privind redefinirea cadrului bugetar al UE pentru o redresare durabilă și o tranziție justă” (JO C 105, 4.3.2022, p. 11).

([7]) BEI (2006). *Ex ante construction costs in the European road sector: a comparison of public-private partnerships and traditional public procurement. Economic and Financial Report 2006/01* („Costurile de construcție *ex ante* în sectorul rutier european: o comparație între parteneriatele public-privat și achizițiile publice tradiționale. Raportul economic și financiar 2006/01”), Blanc-Brude, F., Goldsmith, H., și Välilä, T., https://www.eib.org/attachments/efs/efr_2006_v01_en.pdf

3.10. Rețeaua energetică face parte din infrastructurile critice. Defectarea sau afectarea acestor infrastructuri poate cauza probleme de aprovizionare devastatoare și poate pune în pericol siguranța publică. În Europa, în urma valului de liberalizare și privatizare din ultimele decenii, infrastructurile critice, cum ar fi transportul, serviciile de sănătate, sistemul financiar și siguranța publică – pentru a da doar câteva exemple – se regăsesc tot mai des în mâna unor actori privați. Această situație este problematică având în vedere că sectoarele sunt interconectate, iar vulnerabilitatea unui sector reduce sau chiar împiedică performanța altor infrastructuri critice (efect în cascadă). Pe de o parte, aceste dependențe reciproce sunt greu de evaluat și, pe de altă parte, asigurarea performanței acestor sectoare este o obligație din perspectiva interesului general. Mai ales în cazul unor întreruperi pe piață sau în caz de dezastre, este esențial ca la aceste infrastructuri să aibă acces entitățile publice de coordonare cu drept de control, pentru a se putea asigura o reziliență coordonată geografic. Aceste riscuri sunt deosebit de mari în cazul energiei electrice, fără de care funcționarea unei civilizații avansate a secolului 21 este practic de neconceput, iar întreruperile generalizate ar duce la destrămarea societății în ansamblu.

3.11. Având în vedere că pentru aproximativ 40 % din consumul de energie din Europa sunt responsabile clădirile, este esențial, mai ales pentru tranziția energetică și sporirea eficienței energetice în domeniul locuințelor, să existe o combinație inteligentă de noi tehnologii, măsuri de renovare eficace și măsuri de promovare a unor modele noi de participare civică. Directiva privind piața internă a energiei electrice promovează această participare a consumatorilor la producția de energie electrică din surse regenerabile și constituie o bază importantă pentru acceptarea producției de energie descentralizate. În acest context este importantă armonizarea în întregul spațiu european, pentru ca un număr cât mai mare de gospodării din Europa să poată participa la tranziția energetică. Concepte precum partajarea energiei și energia produsă de cetățeni, în general, deschid perspective semnificative de utilizare a rețelelor energetice pentru aprovizionarea la scară mică și orientată în funcție de necesități, prin care se reduce presiunea asupra rețelelor.

3.12. CESE își reiterează poziția potrivit căreia obiectivul este de a reduce cât mai mult posibil emisiile la cele mai mici costuri socioeconomice posibile. CESE recomandă combinarea instrumentelor compatibile cu o piață bine reglementată și cu măsuri de reglementare, atunci când este necesar, inclusiv a unor instrumente financiare sprijinite de cadrul financiar multianual și NextGenerationEU, pentru a contribui la un mediu energetic mai eficient. Un lucru trebuie însă să fie clar: acolo unde o analiză atentă indică în mod cert un eșec al pieței existent sau iminent, autoritățile publice trebuie să ofere sprijin, de exemplu prin investiții sau prin intervenții pe piață.

4. **Observații specifice**

4.1. Investițiile în infrastructura energetică vizează să impulsioneze în mod rapid, eficient și puțin costisitor securitatea aprovizionării cu energie și dezvoltarea energiei din surse regenerabile în interesul consumatorilor și al economiei. În acest context se pune o întrebare fundamentală: sub controlul cui se vor afla în viitor infrastructurile esențiale, cum ar fi rețeaua energetică și infrastructura de stocare? De la începutul liberalizării, evoluția investițiilor întreprinderilor din domeniul energiei electrice este în declin. Această diminuare a investițiilor – în rețea și în producție – a condus la blocaje de aprovizionare și frânează utilizarea pe scară largă a energiei din surse regenerabile.

4.2. Din perspectivă comercială, se pune întrebarea de ce o rețea energetică interesantă pentru investitori, fiind o investiție fiabilă, nu ar fi interesantă și pentru stat. Dacă s-ar afla în proprietatea publică, dividendele distribuite anual de societățile private ar putea fi reinvestite în interesul public, reducându-se astfel presiunea asupra bugetelor publice, nu în ultimul rând pentru că, așa cum s-a dovedit deja în cazul unor privatizări parțiale din trecut, fie numai și din motive financiare, proprietatea publică ar fi fost decizia mai înțeleaptă. Unele state membre folosesc deja structuri publice sau parțial publice. În același timp se poate constata o tendință spre remunicipalizare. Aspectul avantajelor și dezavantajelor proprietății publice și private și/sau al finanțării private a infrastructurii energetice pentru o piață a energiei funcțională este fără îndoială important și ar trebui analizat în cadrul evaluării planificate de Comisie a opțiunilor de optimizare a structurii pieței energiei. Rezultatele unei astfel de analize pot servi drept instrument decizional valoros pentru statele membre, care sunt responsabile pentru luarea deciziilor cu privire la proprietatea publică sau privată asupra infrastructurilor energetice.

4.3. Pe acest fond, aprovizionarea locală și regională cu energie și remunicipalizarea serviciilor de utilități – corelată mai ales cu strategii de descentralizare – devin tot mai importante. În acest context, investițiile publice au un rol esențial pentru producția descentralizată de energie la nivelul municipalităților. Ar trebui analizate și alte oportunitățile de finanțare, cum ar fi punerea la dispoziție directă a mijloacelor financiare prin intermediul unor fonduri. Acoperișurile clădirilor publice sunt foarte potrivite pentru a aproviziona cu energie solară la prețuri avantajoase cartiere întregi.

4.4. În anumite state membre sunt oferite stimulente financiare pentru a forța dezvoltarea sistemelor fotovoltaice. Austria, Belgia, Lituania, Luxemburg și Spania solicită printr-o notă adresată Comisiei ca, în anumite condiții, clădirile administrative, supermarketurile, acoperișurile-terasă și instalațiile industriale să fie echipate obligatoriu cu instalații fotovoltaice. Și în cazul clădirilor noi sau renovate, instalațiile fotovoltaice ar trebui să devină norma. Aceste state solicită Comisiei să pună la dispoziție mai multe fonduri din bugetul UE pentru dezvoltarea acestor instalații. CESE apreciază drept pozitivă această idee și solicită Comisiei să efectueze o analiză privind investițiile, reglementările și măsurile însoțitoare, cum sunt cercetarea și dezvoltarea, necesare pentru impulsionarea utilizării sporite de instalații fotovoltaice și a producției în UE.

4.5. Referitor la rolul de bun social al energiei, CESE reamintește de punerea în aplicare a valorilor comune ale Uniunii în ceea ce privește serviciile de interes economic general în sensul articolului 14 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), astfel cum sunt menționate în Protocolul nr. 26 la TUE și TFUE privind serviciile de interes general. Astfel se poate asigura un plus de eficiență și accesibilitate financiară și se poate împiedica eșecul pieței.

4.6. Criza energetică actuală evidențiază importanța majoră a energiei ca bun relevant pentru societate. Pe lângă păstrarea locurilor de muncă de calitate și a gradului de ocupare a forței de muncă, este limpede că aspectele sociale și aspectele de mediu sunt corelate. Proprietatea publică poate asigura controlul democratic, investiții publice, securitatea aprovizionării cu energie și o partajare justă a costurilor pentru transformarea industriei energetice pe baza surselor regenerabile de energie.

4.7. Pentru evitarea investițiilor greșite și nerentabile, trebuie eliminate rapid actualele neclarități și contradicții cu privire la structurile importante ale noului sistem energetic, arhitectura pieței, rolurile și regulile de la nivelul pieței și să se aibă cu precădere în vedere efectele sociale asupra lucrătorilor și a consumatorilor. Un rol central în acest sens îl joacă distribuția echitabilă a poverii investițiilor, precum și a eventualelor câștiguri. Printre cele mai importante aspecte care trebuie abordate se numără și modul în care se pot asigura necesarul de investiții și rentabilitatea, astfel încât să se garanteze pe termen lung o piață a energiei care funcționează optim. CESE ia notă de concluziile studiului ACER și de Comunicarea privind piețele energiei electrice și gazelor în acest sens și salută intenția Comisiei de a evalua piața energiei electrice.

4.8. Un aspect important pe parcursul tranziției energetice va fi reprezentat de coordonarea și organizarea dintre importatori, operatorii de rețea regionali, comunitățile de energie ale cetățenilor, autoconsumatori și comunitățile de energie care își folosesc energia electrică la fața locului, întreprinderile de stocare și furnizori.

Bruxelles, 22 septembrie 2022.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG

ANEXĂ

Amendamentul următor, care a întrunit cel puțin o pătrime din voturile exprimate, a fost respins în cursul dezbaterilor:

Punctul 2.9

Se modifică după cum urmează:

Aviz al secțiunii	Amendament
CESE se declară în favoarea unei adaptări mai bune a regulilor UE privind rețelele energetice transeuropene (TEN-E) la obiectivele Pactului verde, care include în special decarbonizarea sistemului energetic, tranziția către neutralitatea climatică, dezvoltarea de surse regenerabile de energie, eficiența energetică și prevenirea riscului de sărăcie energetică. Întrucât rețelele energetice asigură un rol esențial în echilibrarea, reziliența și dezvoltarea sistemului energetic, CESE solicită ca regulamentul să se înscrie mai clar într-o dinamică de integrare a sistemului energetic, pentru a se promova orice formă de energie fără emisii de carbon și pentru a se preveni orice formă de dezintegrare. În acest context, trebuie salutată inițiativa luată de Consiliu și de Parlamentul European de a considera că, pe lângă energia din surse regenerabile, și rețelele de distribuție sunt de „interes public major”.	CESE se declară în favoarea unei adaptări mai bune a regulilor UE privind rețelele energetice transeuropene (TEN-E) la obiectivele Pactului verde, care include în special decarbonizarea sistemului energetic, tranziția către neutralitatea climatică, dezvoltarea de surse regenerabile de energie, eficiența energetică și prevenirea riscului de sărăcie energetică. Întrucât rețelele energetice asigură un rol esențial în echilibrarea, reziliența și dezvoltarea sistemului energetic, CESE solicită ca regulamentul să se înscrie mai clar într-o dinamică de integrare a sistemului energetic, pentru a se promova orice formă de energie fără emisii de carbon***, inclusiv energia nucleară,*** și pentru a se preveni orice formă de dezintegrare. În acest context, trebuie salutată inițiativa luată de Consiliu și de Parlamentul European de a considera că, pe lângă energia din surse regenerabile, și rețelele de distribuție sunt de „interes public major”.

Expunere de motive

Producția de energie nucleară joacă și va continua să joace un rol important în gama largă de tehnologii cu emisii scăzute, astfel cum a subliniat președinta CE, doamna von der Leyen, în discursurile sale recente.

Rezultatul votului asupra amendamentului:

Voturi pentru: 44

Voturi împotrivă: 109

Abțineri: 14